

ZULFIYA SHE'RLARIDA AYOLLAR QALBI VA ORZULARI TALQINI

Eshnayeve Feruza Qarshiyevna

Samarqand davlat chet tillar instituti

akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi

e-mail: eshnayevef@gmail.com

tel.raqami: +998906002487

ANNOTATSIYA. Mazkur maqolada o'zbek xalq shoiri Zulfiya she'riyatida ayollar qalbi va orzularining badiiy hamda g'oyaviy talqini ilmiy-nazariy asosda yoritiladi. Shoiraning lirik asarlarida ayol ruhiyatining psixologik qatlamlari, muhabbat va sadoqat, hijron va sog'inch, ijtimoiy faollik, orzu va umid motivlari keng tahlil qilinadi. Tadqiqotda poetik tasvir vositalari, ramziylik, psixologizm va lirizmning o'ziga xos xususiyatlari ochib beriladi.

KALIT SO'ZLAR. Zulfiya, ayol obrazi, ayollar qalbi, lirik qahramon, muhabbat, sadoqat, hijron, sog'inch, orzu-intilish, poetika, psixologizm, ijtimoiy motiv, ramziylik.

XX asr o'zbek adabiyotida ayol obrazining yangicha talqini va badiiy mukammallikka erishuvi ko'p jihatdan Zulfiya ijodi bilan bog'liqdir. Shoir o'z she'rlari orqali ayolning nafaqat hissiy kechinmalarini, balki uning ma'naviy-ijtimoiy qiyofasini ham yuksak darajada tasvirlab berdi.

Zulfiya she'riyati o'zbek lirikasida ayol qalbining teran psixologik tasviri, samimiylilik va hayotiylik bilan ajralib turadi. Shoir ijdodida ayol mehr-muhabbat timsoli bo'lish bilan birga, kuchli iroda va mustahkam e'tiqod egasi sifatida ham namoyon bo'ladi.

Bugungi kunda ayolning jamiyatdagi o'rni, uning ma'naviy olami va ruhiy kechinmalarini badiiy adabiyot orqali tahlil qilish dolzarb masalalardan biridir. Zulfiya she'riyati bu borada muhim manba hisoblanadi. Zulfiya she'rlarida ayollar qalbi va orzularining poetik talqinini ilmiy asosda o'rganish.

- Shoir lirikasida ayol obrazining o'ziga xos jihatlarini aniqlash;
- Muhabbat va sadoqat motivlarini tahlil qilish;

- Orzu va umid poetikasini yoritish;
- Ayol obrazining ijtimoiy qirralarini ochib berish;
- Badiiy tasvir vositalarini aniqlash va baholash.

Zulfiya lirikasining eng muhim xususiyati — ayol ruhiyatining chuqur va tabiiy tasviridir. Shoira his-tuyg'ularni ortiqcha bezaksiz, sodda va ravon ifoda etadi.

Hijron, sog'inch va kutish motivlari ko'plab she'rlarida markaziy o'rin tutadi. Ayriliq iztiroblari ko'pincha tabiat manzaralari bilan uyg'unlashadi. Masalan, kuz fasli, xazonrezgi, sukunatli tun tasvirlari ayol qalbidagi g'amgin kayfiyatni kuchaytiradi. Bu psixologik parallelizm usuli orqali ichki va tashqi olam uyg'unligini ta'minlaydi. Shoira ayol qalbini bir vaqtning o'zida nozik va kuchli sifatida ko'rsatadi. Uning lirik qahramoni iztirob chekadi, lekin ruhiy jihatdan sinmaydi.

Zulfiya she'riyatida muhabbat yuksak ma'naviy qadriyat sifatida talqin qilinadi. Ayniqsa, turmush o'rtog'i — Hamid Olimjon xotirasiga bag'ishlangan she'rlarida sadoqat va vafodorlik chuqur ifoda etiladi. Bu she'rlarda muhabbat vaqt va makon bilan cheklanmaydigan, umrboqiy tuyg'u sifatida tasvirlanadi. Ayriliq og'rig'i ayol qalbini ezsa-da, uning sadoqatini so'ndira olmaydi. Shoira muhabbatni insonni ma'naviy jihatdan yuksaltiruvchi kuch deb biladi. Ayol qalbining mustahkamligi, sabr-toqati va vafodorligi ana shu muhabbat orqali namoyon bo'ladi.

Zulfiya ijodida ayol obrazining ijtimoiy qirralari ham muhim o'rin egallaydi. Shoira ayolni jamiyat hayotida faol ishtirok etuvchi shaxs sifatida tasvirleydi. Urush yillari ruhidagi she'rlarida ayolning jasorati, fidoyiligi, sabr-toqati yuksak baholanadi. Erkaklar frontda jang qilayotgan bir paytda, ayollar orqa frontda mehnat qilib, jamiyat barqarorligini ta'minlaganliklari poetik ifodada ko'rsatiladi. Bu orqali shoira ayolni kuchli, ongli va mas'uliyatli inson sifatida talqin qiladi.

Zulfiya she'riyatida orzu motivi markaziy g'oyaviy tayanchlardan biridir. Ayolning orzulari shaxsiy baxt bilan cheklanmaydi. U farzandlar kelajagi, yurt tinchligi, insoniyat farovonligi haqida o'ylaydi. Bahor, tong, quyosh, gullar obrazlari ko'pincha yangilanish va umid ramzi sifatida qo'llanadi. Shoiraning lirik qahramoni og'ir sinovlarga qaramay,

kelajakka ishonch bilan qaraydi. Optimistik ruh Zulfiya ijodining asosiy belgilaridan biridir.

Zulfiya she'riyati quyidagi poetik xususiyatlarga ega:

1. **Psixologik aniqlik** — ayol ruhiyatining tabiiy va chuqur tasviri.
2. **Ramziylik** — tabiat obrazlari orqali ichki kechinmalarni ifodalash.
3. **Lirik samimiyat** — sun'iylikdan yiroq, hayotiy ifoda.
4. **Musiqiylik va ohangdorlik** — ichki ritm va uyg'unlik.
5. **Falsafiy umumlashtirish** — shaxsiy tuyg'ular orqali umuminsoniy g'oyalarni ilgari surish. Shoira murakkab ruhiy holatlarni sodda, ammo chuqur ma'no kasb etuvchi misralar orqali ifoda etadi.

1. Zulfiya she'riyatida ayol qalbi psixologik teranlik bilan tasvirlangan.
2. Muhabbat va sadoqat motivlari ayol ma'naviy qudratining asosiy ifodasidir.
3. Ayol obrazi ijtimoiy faol va ma'rifatli shaxs sifatida talqin etiladi.
4. Orzu va umid motivlari shoira lirikasining optimistik ruhini belgilaydi.
5. Zulfiya ijodi o'zbek adabiyotida ayol mavzusini yangi bosqichga olib chiqdi.

Zulfiya she'rlarida ayollar qalbi va orzulari yuksak badiiy saviyada talqin etilgan. Shoira ayolni nozik qalb egasi sifatida emas, balki kuchli, matonatli va yuksak ma'naviyatli shaxs sifatida ko'rsatadi. Uning lirik qahramoni iztirob chekadi, sog'inadi, kutadi, biroq sinmaydi. Orzularidan voz kechmaydi, umidini yo'qotmaydi. Shu bois Zulfiya ijodi bugungi kunda ham o'z dolzarbligini saqlab qolmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Zulfiya. **Tanlangan asarlar**. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot.
2. Zulfiya. **She'rlar va dostonlar**. – Toshkent: O'zbekiston nashriyoti.
3. Hamid Olimjon. **Tanlangan asarlar**. – Toshkent: Adabiyot va san'at nashriyoti.
4. O'zbek adabiyoti tarixi. XX asr adabiyoti. – Toshkent: O'qituvchi.
5. Karimov N. XX asr o'zbek adabiyoti. – Toshkent: Universitet nashriyoti.